

Nr 287.

Av herr **Anderberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1948/49 till avlöningar vid universiteten i Uppsala och Lund m. m.

Under de mer än 50 år som förflutit, sedan röntgenstrålningen började användas för att påvisa sjukdomsprocesser i människokroppen, har betydelsen av metoden — röntgendiagnostiken — ökat synnerligen snabbt. Den intar numera en central ställning inom den kliniska medicinen såväl beträffande sjukvården som forskningen och undervisningen. Utvecklingskurvan för röntgendiagnostiken har särskilt de sista två decennierna varit mycket brant. Detta förhållande orsakas huvudsakligen av tvenne omständigheter. Den ena är att klinici (kirurger, invärtesmedicinare etc.) i allt större utsträckning använda sig av röntgendiagnostiken som rutinundersökning, när det gäller att på relativt kort tid erhålla ett så exakt besked som möjligt beträffande orsaken till den enskilda patientens sjukdomssymptom. Den andra omständigheten är, att det — snart sagt för varje år som gått — blivit möjligt att med röntgendiagnostikens hjälp påvisa och i detalj kartlägga allt flera sjukdomsprocesser. Som exempel på röntgendiagnostikens utveckling de sista decennierna må anföras att antalet röntgenundersökningar vid Lunds lasarett under sista 15-årsperioden ökat med drygt 140 % och sedan 1942 med 45 %.

Röntgendiagnostikens utveckling de sista åren präglas framför allt genom tillkomsten av ett flertal komplicerade och tidsödande undersökningsmetoder, förenade med smärre operativa ingrepp. Genom dessa s. k. specialundersökningar har det blivit möjligt att på ett synnerligen exakt sätt kartlägga sjukliga tillstånd inom centrala nervsystemet, cirkulationsapparaten, leder, urinvägar och de kvinnliga könsorganen. Vid Lunds lasarett ökade dessa specialundersökningar under 10-årsperioden 1937/46 med drygt 350 %.

Utvecklingen kan endast fortgå, om en viss specialisering inom röntgendiagnostiken själv äger rum. Härvid måste givetvis de medicinska högskolorna gå i spetsen. Denna specialisering är intet för röntgendiagnostiken säreget utan har även karakteriserat de andra medicinska disciplinerna under perioder av rask utveckling. De områden inom röntgendiagnostiken, som äro särskilt lämpade för en utdifferentiering, äro *neuroröntgendiagnostiken* (röntgendiagnostiken av sjukdomar i nervsystemet) och *thoraxröntgendiagnostiken* (röntgendiagnostiken av sjukdomar i hjärta, stora kärl och

lungor). En utdifferentiering av dessa tvenne röntgendiagnostiska specialiteter motiveras av 1) att båda äro synnerligen väl avgränsade, 2) att de f. n. och — försåvitt man kan döma — för avsevärd tid framåt äro stadda i en hastig utveckling, 3) att denna utveckling till stor del betingas av införandet av specialundersökningar av ovannämnda typ.

Vid karolinska institutet har nämnda utdifferentiering inom röntgendiagnostiken bl. a. yttrat sig i att det vid den beslutade thoraxkliniken vid karolinska sjukhuset inrättats en *överläkaretjänst i thoraxröntgendiagnostik med undervisningsskyldighet* och att neuroröntgendiagnostiken till stor del centraliserats till serafimerlasarettet, där institutet begärt inrättandet av en *professur i röntgendiagnostik, särskilt neuroradiologi*.

Vid Lunds universitet och dess till Lunds lasarett förlagda kliniska institutioner är en dylik differentiering inom röntgendiagnostiken i hög grad påkallad. Att neuroröntgendiagnostiken bör erhålla en kvalificerad företrädare motiveras genom befintligheten av en neurokirurgisk klinik och inrättandet av en professur i neuromedicin. Vad beträffar thoraxröntgendiagnostiken är denna motiverad genom förefintligheten av en stor lungklinik samt de alltmer ökade anspråken från framför allt invärtesmedicinarnas sida på ett noggrant klarläggande av sjukdomar i hjärtat och de stora kärlen. Behovet accentueras ytterligare av att de medicinska högskolornas organisationskommitté (MHO) föreslagit, att en thoraxkirurgisk klinik förlägges till Lunds lasarett.

Det kan givetvis diskuteras, huruvida icke vardera av dessa tvenne röntgendiagnostiska specialiteter skulle erhålla en företrädare. Med hänsyn till de kvantitativa förhållandena synes det emellertid, att bägge specialiteterna tillsvidare kunna representeras av en man.

Den hittillsvarande utvecklingen av ärendet framgår av följande:

1. I skrivelse till MHO anhöll professor H. Hellmer år 1946 om inrättandet vid Lunds universitet av en laboratur i röntgendiagnostik, särskilt neuroröntgendiagnostik och thoraxröntgendiagnostik. Han pekade redan då på att universitetet hade en för nämnda laboratur väl kvalificerad person i docenten i röntgendiagnostik, med. doktor Olle Olsson.

2. I MHO:s betänkande, del I (SOU 1946: 76, s. 166) föreslog kommittén inrättandet av en dylik laboratur, som även framburits i form av petitum från universitetet.

3. Ärendet tillstyrktes av kanslern.

4. I proposition till 1947 års riksdag (nr 272 s. 360) föreslogs inrättandet av en befattning som extra laborator i röntgendiagnostik med arvode efter samma grunder som tillkomma heltidsanställda biträdande lärare. Statsrådet förklarade sin avvikelse från det av kanslern tillstyrkta MHO-förslaget genom förhållandet, att frågan om thoraxkirurgiens förläggning (Lund alt. Malmö) icke vore avgjord.

Det föreligger redan nu och oberoende av thoraxkirurgiens förläggning tillräckliga skäl för inrättandet av en laboratur i neuro- och thoraxröntgendiagnostik.

5. 1947 års riksdag fattade beslut i enlighet med propositionen.

6. Då lönen för laboraturen (kronor 9 660) vida understiger docent Olssons lön som underläkare, har fakulteten efter samråd med departementet beslutat, att docent Olsson för sin del i undervisningen (1/4 av föreläsningar och demonstrationer) skulle uppbära ett arvode på 5 000 kronor, som skulle tagas ur nämnda e. o. laboratorsanslag.

7. I petita till 1948 års riksdag upptogs av universitetet åter begäran om inrättandet av en laboratur.

8. MHO, del II (SOU 1947: 66 s. 21), anhöll om inrättandet av en laboratur i neuro- och thoraxröntgendiagnostik.

9. Kanslern har denna gång icke upptagit universitetets petium.

10. I proposition nr 152 till innevarande års riksdag är den ej heller upptagen. Beträffande den via MHO framförda begäran om inrättandet av laboratur säges i propositionen, att kommitténs betänkande inlämnats för sent och att det samhällsekonomiska läget f. n. synes nödvändiggöra en paus i den påbörjade utvecklingen. Universitetets räktekammare har meddelat att omvandlingen av e. o. laboraturen till en ordinarie sådan skulle medföra en årlig merutgift på kronor 4 777.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring av proposition 152, att nuvarande e. o. laboraturen i röntgendiagnostik omändras till en ordinarie laboratur i röntgendiagnostik, särskilt neuroröntgendiagnostik och thoraxröntgendiagnostik.

Stockholm den 1 april 1948.

Rud. Anderberg.
